

Figures de Catalunya

FRA ANSELM TURMEDA

Un renegat que de la sola cosa que no renega és de la seva llengua

Nat a Mallorca l'any 1352, probablement. Els seus pares el varen destinar a la vida eclesiàstica. La Universitat de Lleida el va comptar entre els seus deixebles. Però com tants altres esperits inquiets d'aquells temps, Europa el va atraure amb l'esplendor de dues de les seves grans universitats: París i Bolònia. En aquesta ciutat italiana romangué deu anys i hi patí la crisi que el dugué a l'apostasia. Sembla que un dels mestres, anomenat Nicolau Mirtil, fou qui el decidí a convertir-se al mahometisme. Un sojorn a Mallorca i un altre a Sicília varen ésser les etapes preparatòries del seu pas a Tunís i de la seva professió de la religió musulmana. Entrà al servei d'Abbul Abbas. Bescanvià el seu nom pel d'Abdolà; va ésser cap de l'aduana de Tunís; va casar-se amb una mora i el seu primogènit fou batejat amb el nom de Mahomed. Aleshores tenia trenta-cinc anys. Mort Abbul Abbas, passà al servei del seu successor Abu Faris al-Aris, que el nomenà intendent. En aquesta època començà i es desenvolupà la seva activitat literària, gairebé tota ella en català, però també en àrab. El frare renegat, va sentir alguna vegada remordiments per la seva apostasia? No ho sabem pas. Però el papa Benet XIII (l'aragonès Pere de Luna) atorgà una butlla per si es penedia dels seus pecats i retornava a l'Església. El seu gest no fou tantmateix correspost. Alguns anys després de la generosa butlla papal, Turmeda escrigué en àrab el «Present de l'home docte en refutació dels partidaris de la creu», elogi de l'Islam i atac al dogma i sagraments de l'Església.

La llegenda suposa que Turmeda es va rendir i va tornar al catolicisme, motiu pel que fou decapitat pel Soldà. Res d'això és cert. Sabem en canvi que Turmeda vivia a Tunís en 1423 i era musulmà. Alfons el Magnànim li atorgà un salconduit perquè pogués viatjar amb les seves dones i els seus infants i servents, tant moros com cristians, pels estats de la corona catalano-aragonesa. Si fos veritat el que diu la llegenda, no es comprendria que la seva tomba hagués estat erigida a la plaça de l'Essakadin, de Tunís, i que segueixi essent objecte de culte per part dels musulmans.

Aquesta és la seva vida tal com la coneixem. Quant a la seva obra, cal dir que és reflex de la seva vida, perquè la va escriure en vers i en prosa d'acord amb les exigències del moment i del temperament. De cara als seus conterranis traslladà al català en 1398 «La doctrina dello Schiavo di Bari», que esdevingué el «llibre dels bons amonestaments», del famós Fra Anselm, col·lecció de màximes de caràcter popular i satíric, en les quals durant segles s'han adoctrinat generacions i generacions de catalans. Milà i Fontanals ens diu

que encara va conèixer persones que hi havien après de llegir. En el mateix anys 1398, a precís «d'alguns honrats mercaders de Mallorques», va compondre també en vers, les Cobles de la divisió del regne de Mallorques. Aquí el poeta, contra el que alguns historiadors de la literatura hagin insinuat, desplega ja les ales de la seva inspiració en una curiosa i feliç fusió d'elegància i popularitat molt mallorquina; tant, que en aquests versos trobem (goseríem dir) la primera manifestació del que en el nostre temps s'anomenarà escola mallorquina. Vegeu aquest començament que talment sembla pres del cançoner popular:

Si em lleví de bon matí,
temps era de primavera,
e vai prendre mon camí
per una estreta sendera.

¿I no sembla l'antecedent d'algun glossador mallorquí, possem d'una Maria Antònia Salvà, la simplicitat de quartetes com aquesta?:

Senyora, de bona ment
vostres precís obeiria
si venir segurament
al vostre poble poria.

També són escrites en vers i assoliren gran difusió les Profecies de Turmeda:

Les promences
e greus sentences
qui revelades
foren posades
pels grans profetes.

I profecies també en vers es troben (La profecia de l'Ase) en l'obra que més fama va donar a Anselm Turmeda. La disputació de l'Ase contra frare Anselm Turmeda, obra inspirada en l'Enciclopèdia de les germanes de la Puresa, secta filosòfica que va existir a Basora a mitjan segle X. L'obra, que fou escrita per Turmeda en prosa catalana, va ésser traduïda al castellà i al francès, però només se n'ha conservat la versió francesa. En aquesta obra el frare renegat es complau a maltractar vivament els seus confreres de totes les ordres religioses. No sorprèn pas que la Inquisició cuités a posar-la a l'índex, vist el seu esperit anticlerical. Però cal reconèixer que és plena de vida, de mordacitat, d'enginy, tota la discussió que s'hi descabdella entre l'ase, ajudat per altres animals, i Anselm Turmeda, sobre qui és superior, l'home o les bèsties.

La Vall, gener 1971

AGENCIA OFICIAL

Servicio Oficial de MICHELIN
para Granollers y Comarca

Neumáticos Dalmau

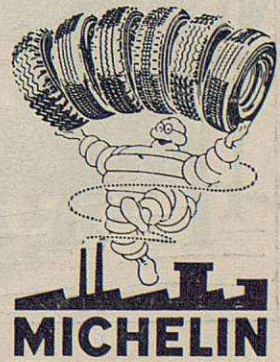
Recauchutados, Reparaciones, Rayado, Equilibrado, Llantas
Neumáticos, Tractor industrial, Movedoras de Tierra.

Siempre al servicio de las ruedas de su vehículo con personal especializado

Travesía Jorge Camp, Nave 2

Teléfono 270 11 47

GRANOLLERS

MICHELIN